

→ så meget i sin arbejdsproces, at man kunne blive i tvivl om hvorvidt han overhovedet var interesseret i skabe et værk, at gøre noget færdigt. Det var ikke resultatet men processen der optog ham. Så opslugt af denne proces var han, at den farvede hele hans eksistens. I tilfældet Giacometti kan vi se hvordan impotens bliver til et omdrejningspunkt i skabelsesprocessen. Ordet «potentialitet» bliver af Agamben brugt til at sammenføje den skabende kunnen med en ikke-kunnen. «Kun den magt der er i stand til både potens og impotens, udgør den højeste magt.»²⁴ Kan vi forstå den skabende handling ikke fra det færdige værks perspektiv, men fra den handling der er rettet mod sin egen uformåen? Hvad sker der når vi forsøger at forstå menneskets potentialer, ikke som det, der ender med et færdigt værk, men ud fra de kræfter der passerer uden at munde ud i noget?

Giacomettis skabende praksis kan bedst beskrives som en «faldende bevægelse», som en gestus på grænsen mellem gøren og ikke-gøren. Hver gang han handler er det som om han starter forfra. Han bevægede sig henimod noget, men ikke det vi ville kalde et færdigt værk. Ifølge Giacometti kan et værk ikke blive færdigt: «Det mislykkede er ligeså interessant som det der er lykkedes. Og heller end at udstille det sikreste bør man vælge det dårlige. Hvis dette holder, så holder det bedste sikkert også. Vælger man det der forekommer det bedste, er det kun en illusion. Det som er mindre godt og ikke holder ligger da gemt et eller andet sted, og eksisterer selvom om man ikke viser det. Ser man med stor opmærksomhed, ser man svagheden selv i det bedste. Altså burde man begynde længst nede.»²⁵

NÅR GIACOMETTI skulpturerer, modellerer sine figurer, mestrer han ikke kun dette håndværk, mestringeren inneholder også hans tøven, hans usikkerhed, hans famlen, det han ikke kan, det han ikke formår, men som banker på i alt hvad han gør, alt det han kæmper for, den kamp som aldrig kan vindes. Det han «mestrer» er ikke noget bestemt, ikke håndværket, men en måde at indlede en handling på, som bevæger sig fra et ubegrænset råderum og potentiale til en tilstand af begrænset, regelbundet men præcis og eksplisiv potentialitet.

Jeg er stødt på nogle bemærkelsesværdige udtalelser der synes at bekræfte denne særlige forbindelse mellem inspirationen, impotens og livsmåde. Hans ven Dupin skriver i forordet til *Ecrits*, at Giacometti var så speciel at da han døde, «forsvandt et enormt forråd af gestikker og ord som for altid gik tabt, brændt op».²⁶ Under et af hans mange besøg i atelieret sa Genet en gang: «Måske af sympati har han antaget støvets farve.»²⁷ Og videre: «Hvis Giacometti kunne, ville han forvandle sig til støv, hvor ville han være lykkelig!»²⁸ Støvets farve havde ikke kun lagt sig nedover tingene i atelieret og Giacomettis egen krop, støvet og materiens farver var som et kort hvorigenem han så på tingene, måden han rørte ved tingene, hans stemme, hans måde at ånde på.

Lukrets sagde at sjælen ønsker at finde tilbage til legemet, til en porøs sammensat stofflighed. Giacometti var godt på vej. Han røg firs cigaretter om dagen men han kunne måske lige så godt have tygget på støvet der lå omkring ham. Han kunne ikke foretage sig

noget uden at være kunstner! Når han ikke skulpturerede, skulpturerede han. Når han ikke malede, malede han. Hans gestikker var der allerede. Han var på afstand af sig selv hvilende i sine gestikker, i sin måde at holde cigaretten på, måden at holde flere pensler på én gang, måden at drikke kaffe på mens han snakkede, måden han talte med sig selv på og ind imellem måske til den der sad som model.

Giacometti var ikke et middel til et mål, han var kun et middel. Der var kun måder tilbage og kunst er måder, intet andet. Støvet, jorden, stemmen, åndedrættet, bevægelserne i den levende krop, der var altid flere kræfter på spil samtidigt. Giacomettis såkaldt «modne udtryk», de berømte tynde figurer siger alt om hans eget forhold til hans arbejdsmetode: At det handler om at «blive sig selv» i denne afstand, det som organiserer ens syn, og dermed hele ens eksistensmåde. Selv talte han også om ansigtets arkitektur, af linjer der forsøger at få hold på det som fordeler sig i det udtryk vi efterhånden genkender hos dette menneske og ikke et andet.

Hvordan skal vi ellers beskrive den utrolige rytme der med sin egen hastighed hamrer gennem Giacomettis sidste skulptur, Lotar II (se illustration), som også er blevet kaldt den smukkeste, hvis ikke denne rytme kommer fra en særlig kraft til at se? Figuren er som hugget ud af Stampas bjerge (baghaven til Giacomettis fødeby i det sydlige Schweiz), men det er Giacomettis langsomme konstruktion af blikket, det som organiserede hans taktile syn, der skabte dette særlige udtryk.

Det var et langt livs opsparet livsmåder udlevet i et atelier der virkede som en forlængelse af hans egen krop. Det kunne kun ske over tid, og det opstod i forlængelse af en særlig måde at leve på. Han kunne kun arbejde der og han opgav det aldrig selvom pladsen var trang og selvom alle hans venner sagde han måtte købe noget større til sig selv og sin kone Anette.

Lytter man til James Lord, Yanaihara og Genet der alle besøgte Giacometti i hans atelier over meget langt tidsstræk, fremstår atelieret som en rytme af stof og materialer. Man kunne næsten ingenting se. Sigbarheden var simpelthen elendig, og ingen måtte gøre rent. Giacometti blev vred når Anette forsøgte at feje gulvet. Støvet, gipsen og leret var efterhånden blevet en del af øjet. Atelieret var stedet hvor verden var i færd med at blive til, den var virkelig. Atelieret virkede som et kort; stedet der med støv, farver, rustikke vægge, små rum, gips, ler, pensler, cigaretrøg pressede Giacometti i en bestemt retning i sit arbejde. Det var med til at organisere hans syn, som Genet skriver:

«Dette atelier, der ligger i en stueetage, vil for øvrigt styrte sammen en af dagene. Det er af ormstukkent træ, af gråt støv, statuerne er af gips, snoren, blåret eller et stykke ståltråd stikker frem af dem, lærrederne er gråmalede, har for længst mistet den ro, de havde hos farvehandleren, alt er plettet og rebusagtigt, alt er skrøbeligt og styrter snart sammen, alt stræber mod at gå i opløsning, alt flyder; og alt dette synes fastholdt i absolut virkelighed. [...] I dette atelier er en mand langsomt ved at dø, ved at forbrænde og ved, for øjnene af os, at forvandle sig til guldinder.»²⁹

© norske LMD

- 1 Paul Vad, «Giacometti», Signum – Tidsskrift for moderne kunst, 2. årgang, Nr. 2, s. 36.
- 2 Espen Stueland: *Aero – Essays*, Tiden, Oslo, 2000, s. 33
- 3 David Sylvester, *Looking at Giacometti*, Henry Holt & Company, New York, 1994, s. 97.
- 4 James Lord, *Giacometti måler porträtt*. Alfabeta Bokförlag, Stockholm, 1986 [1965], s. 47.
- 5 Alberto Giacometti, *Alberto Giacometti skriver* [Ecrits], Raster Förlag, Stockholm, 1993, s. 357.
- 6 Alberto Giacometti skriver, se over, s. 120.
- 7 Alberto Giacometti skriver, se over, s. 116.
- 8 Jean Genet, *Giacomettis Atelier*, Edition Bløndal, Hellerup, 1995, p. 34.
- 9 Se David Sylvester, «A Blind Man in the Dark» (kap. 2), *Looking at Giacometti*, se over, ss. 6-12.
- 10 Isaku Yanaihara, *With Giacometti*, Chikuma Shobo, Tokyo, 1969, s. 209.
- 11 Horace Engdahl, citeret i Anders Johansson, *Nonfiction*, Glänta forlag, Göteborg, 2008, s. 24.
- 12 Se over, s. 26.
- 13 Se over, s. 28.
- 14 Jacques Dupin, «Forord», Alberto Giacometti skriver, se over, s. 17.
- 15 Alberto Giacometti skriver, se over, s. 351.
- 16 Giorgio Agamben, *The Man Without Content*, Stanford University Press, 1999, s. 52ff.
- 17 Se over, s. 62.
- 18 Se Laurie Wilson, *Alberto Giacometti. Myth, Magic and the Man*. Yale University Press, New Haven/London, 2003.
- 19 Jean Genet, se over, s. 8.
- 20 Jean-Paul Sartre, «Om at søge det absolutte» i *Situationer. Udvalgte essays*. Gyldendals Uglebøger, København, 1966, s. 149.
- 21 Sylvester, se over, s. 127.
- 22 Alberto Giacometti, «Tekster af Alberto Giacometti: Brev til Pierre Matisse (1948)», Signum, se over, s. 17.
- 23 Lord, se over, s. 21.
- 24 Giorgio Agamben, *The Coming Community*, University of Minnesota press, 1993, s. 36.
- 25 Alberto Giacometti skriver, se over, s. 390.
- 26 Dupin, se over.
- 27 Genet, se over, s. 11.
- 28 Se over, s. 55.
- 29 Se over, s. 59.

Giacomettis atelier i Rue Hypolyte Maindron i Paris. Foto: Scanpix

TO BIENNIAL OR NOT BIENNIAL?

Åpner torsdag 17. september kl. 19:00

Med bakgrunn i Bergen Kommunes planer for en biennale i Bergen i 2011 samler Bergen Kunsthall noen av verdens ledende kuratorer, kritikere, kunstnere og forskere til en av de mest dyptgående og omfattende diskusjonsplattformene om biennalefenomenet noen gang.

Få plasser igjen! Kjøp billetter på www.bbc2009.no

Fredag 18. sep
History

Caroline A. Jones
Olu Oguibe
Charlotte Bydler
Hans Ulrich Obrist
Anri Sala
Sarat Maharaj
Carlos Basualdo
Vinicius Spricigo
Marit Paasche
Vittoria Martini
Sabine B. Vogel

Lørdag 19. sep
Practice

John Clark
Maria Hlavajova
Paul O'Neill
Gridthiya Gawewong
Ann Demeester
Mahita El Bacha Urieta
Per Gunnar Eeg-Tverbakk
Jonas Ekeberg
Gerardo Mosquera
Ingar Dragset

Yacouba Konaté
Donna De Salvo
Tommy Olsson
Monika Szewczyk
Ina Blom
Ute Meta Bauer

Søndag 20. sep
Future

Ivo Mesquita
Shuddhabrata Sengupta
Ranjit Hoskote
Rafal Niemojewski
Jan Verwoert
Nikos Papastergiadis

BERGEN BIENNIAL CONFERENCE
Bergen Kunsthall 17. – 20. september

BERGEN KOMMUNE

BERGEN
KUNSTHALL